

Someympäristö ja yhteiskunnallinen vakaus poikkeusolosuhteissa

MATINEn tutkimusseminaari, 16.11.2023

Projektitutkija Saara Kuikka

Erikoistutkija Hanna Mäkinen

Pan-Eurooppa Instituutti, Turun yliopiston kauppakorkeakoulu

**UNIVERSITY
OF TURKU**

Hankkeen perustiedot

Hankkeen nimi: Someympäristö ja yhteiskunnallinen vakaus poikkeusolosuhteissa

Toteuttajat: Turun yliopisto / Pan-Eurooppa Instituutti (vastuullinen organisaatio)

Oulun yliopisto / Center for Ubiquitous Computing

Myönnetty MATINE-rahoitus: 158 880 €

Hankkeen kesto: 1.2.2023-31.12.2024 (menossa 1. vuosi)

Tutkimuskohde ja tavoitteet

- Tutkimuskohteena sodan ja hallinnonvastainen some-aktivismi Venäjällä helmikuun 2022 jälkeen

Tavoitteet:

- 1) Analysoida hallintokriittisen ja sodanvastaisen kansalaisyhteiskunnan nykytilannetta Venäjällä
 - 2) Kerätä tietoa sosiaalisen median merkityksestä aktivismin alustana
 - 3) Arvioida merkittävän, yhteiskunnallista vakautta horjuttavan protestiliikeshdinnän mahdollisuutta
- Kartoittaa sosiaalisen median hyödynnettävyyttä Suomen lähialueiden vakauden arvioinnissa ja edelleen Suomen turvallisuusympäristön kehityksen ennakoinnissa

Venäjän kansalaisyhteiskunnan tilanne ja sodanvastaisuus helmikuun 2022 jälkeen

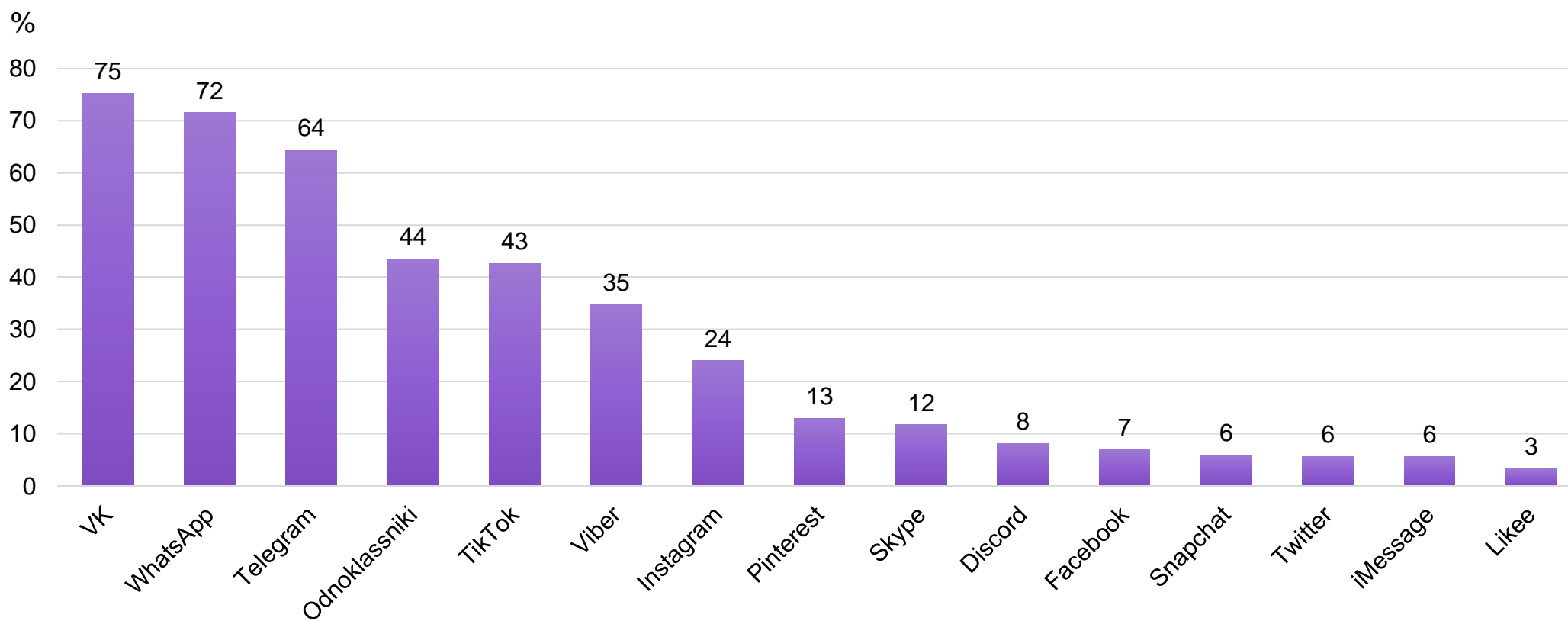
- Mieliä tiedustelujen mukaan ”erikoisoperaation” kannatus laajaa, mutta toisaalta sodanvastaisten mielipiteiden ilmaiseminen riskialtista
- Kansalaisyhteiskunta, oppositio ja riippumaton media tukahdutettu
 - Ekstremismi- ja maanpetoslait, ulkomaiset agentit, ei-toivotut järjestöt
 - Asevoimien halventaminen, ”vale uutisten” levittäminen, Venäjä-pakotteiden kannattaminen kriminalisoitu
- Internet/some ainoa kanava saada Kremlin propagandasta poikkeavaa tietoa ja esittää hallintokriittisiä mielipiteitä, myös tärkeä kansalaisviestinnän ja -mobilisoinnin väline
 - Keskeinen lähde Venäjän kansalaisyhteiskunnan tutkimukselle

Internetin ja sosiaalisen median käyttö Venäjällä

- Venäjällä noin 90 %:lla väestöstä on pääsy internetiin
- Televisio yhä tärkein yksittäinen uutislähde valtaosalle venäläisistä, mutta verkkomedia ja some kasvattaneet merkitystään
 - Nuorten keskuudessa tilanne päinvastainen
 - Myös pääkaupungissa internet haastaa television
- Ukrainan sodan myötä myös internetvalvonta ja -sensuuri voimistunut
 - Esim. Meta julistettu äärijärjestöksi, Facebook, Instagram, Twitter (nyk. X) kielletty
 - Tuhansia nettisivuja (esim. ulkomaiset ja riippumattomat mediat) blokattu
 - Mm. tietoliikenteen ja somekeskustelujen seuraaminen

Telegram suosituimpia somealustoja Venäjällä

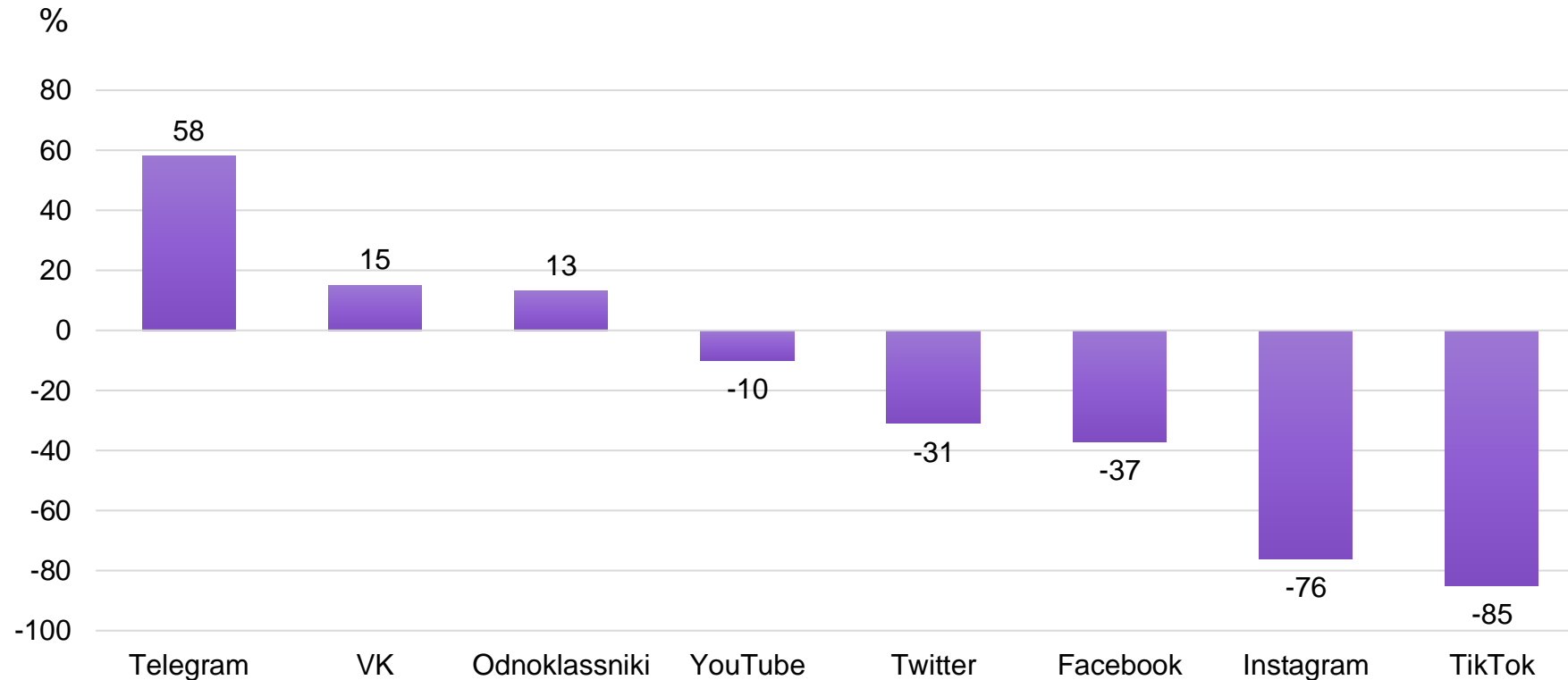
Suosituimpien sosiaalisen median alustojen levinneisyys* Venäjällä, Q3 2022

*käyttäjien osuus 16-64-vuotiaista internetin käyttäjistä

Telegramin käyttö lisääntynyt helmikuun 2022 jälkeen

Venäjänkielisten aktiivisten* sosiaalisen median käyttäjien muutos eri alustoilla, 24.2.-24.9.2022

*vähintään yhden julkisen postauksen tai kommentin päivässä julkaisseet

Tutkimuskysymyksiä

- Millaista aktivismia tarkastelluissa Telegram-ryhmissä ja -kanavilla esiintyy? Onko aktivismi kansallisesti tai kansainvälisesti verkottunutta?
- Mihin ryhmät ja kanavat toiminnallaan pyrkivät? Mihin asioihin ne haluavat kiinnittää huomiota/vaikuttaa?
- Millaista vuorovaikutusta viranomaisten ja someaktivistien välillä on? Reagoivatko aktivistit hallinnon toimiin?
- Miten yhteiskunnallinen osallistuminen ja aktivismi määritellään sosiaalisen median aikakaudella?

Lähestymistapa ja aineisto

- Laadullinen sisällönanalyysi
- Aineistolähtöisyys
- Nvivo-ohjelma luokittelun apuna
- Aineisto koostuu sodan/hallinnon vastaisista Telegram-kanavista ja –ryhmistä
- Kolme tarkasteltavaa ajanjaksoa

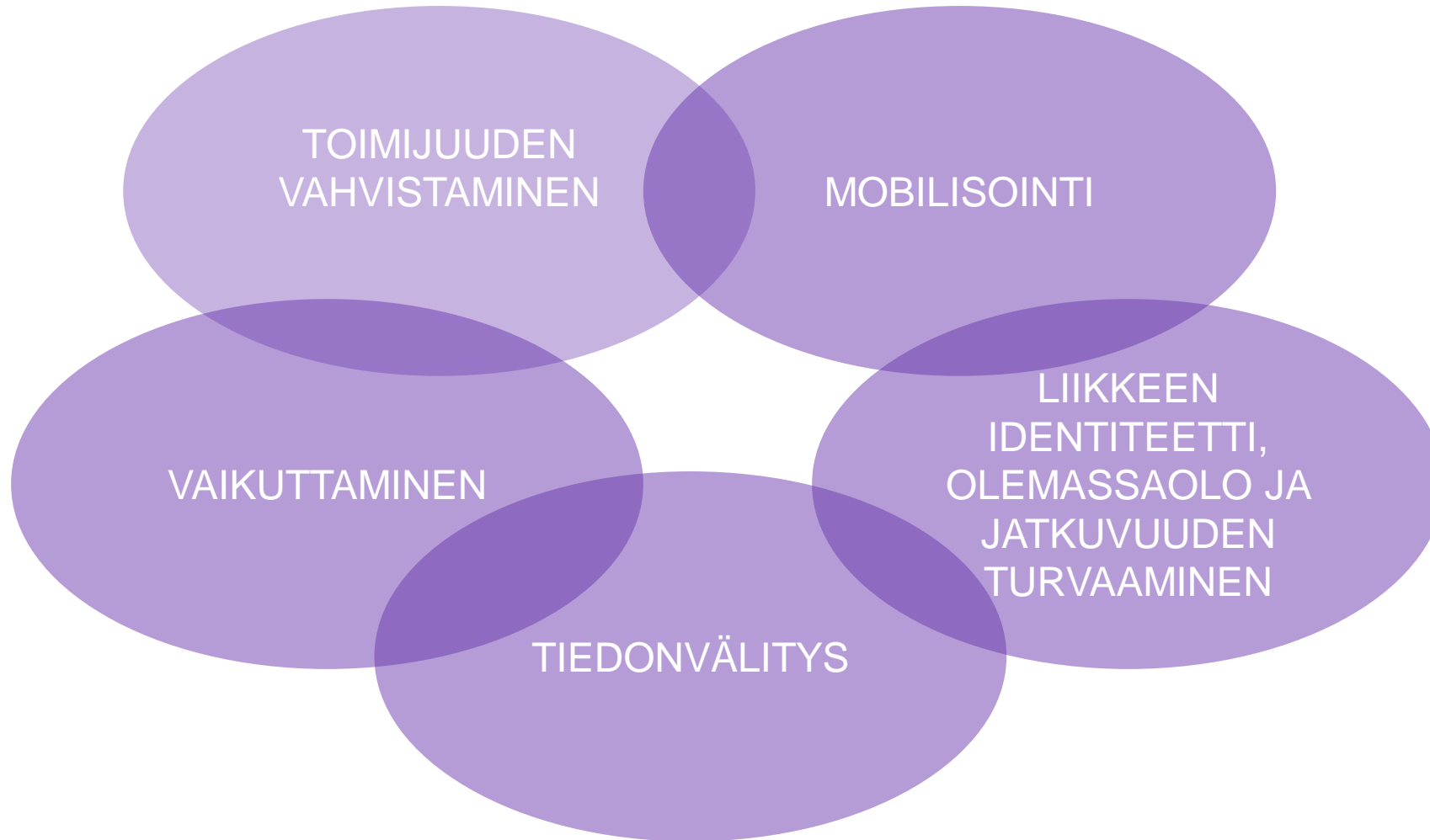
Aktivismin muodot

- Mielenosoitusmarssit, yhden hengen mielenosoitukset
- Visuaalinen protesti
- Muistelu
- Internetaktivismi
- Vetoamukset
- Tiedonvälitys/propagandan vastustaminen
- Ukrainalaisten auttaminen
- Lakot
- Myös tuki muille aktivisteille

Puheenaiheet & tyytymättömyys:

- Aktivismi
 - Mennyt ja tuleva toiminta
 - Toiminnan rajojen määrittely
- Hallintoon, eliittiin ja päätöksentekoon kohdistuva kritiikki
 - Hyökkäys Ukrainaan, sota-aiheet
 - Hallinnon legitimitietin kyseenalaistaminen
 - Korruptio, eliitin elämäntapa
 - Hallinnon harjoittama sensuuri, propaganda
 - Kansalaistoimintaa, ilmaisunvapautta ja median toimintaa koskevat rajoitukset
- Sodan seuraukset Venäjälle, venäläinen yhteiskunta
 - Talousvaikutukset ja niiden näkyminen arjessa
 - Muun maailman (erityisesti ”lännen”) reaktiot sotaan
 - Venäjän kansainvälisen maineen menetys
 - Massat ja suhtautuminen sota-aiheisiin, kansalaisten ”epäpoliittisuus”
- Venäjän joukot
 - Sotilaiden kohtelu
 - Armeijaan värväys
 - Venäjän joukkojen sotarikokset
 - Tappiot ja niistä tiedottaminen
- Ukraina ja sota-aiheet
 - Sodan tuhot
 - Ukrainalaisten kokemukset & kertomukset

Mihin liikkeet pyrkivät? Toiminta Telegramissa

Vuorovaikutus ja reagointi hallinnon toimiin

- Tiedottaminen kansalaistoiminnan rajoituksista (esim. lainsäädännölliset muutokset) ja viranomaistoiminnasta (kiinniötöt, syytteet & tuomiot, kaltoinkohtelu)
- Toiminnan pohtiminen ja toimintasuunnitelmien suhteuttaminen oletettuun (ja koettuun) viranomaistoimintaan ja -vahvuuteen
 - Oma vahvuus vs viranomaisten vahvuus
 - Mahdolliset seuraukset: hyödyt / haitat
 - Varautuminen ja valmistautuminen
 - Oikeudet ja velvollisuudet

Tutkimustulosten kriittinen arviointi ja hyödynnettävyys

- Aineiston luotettavuus ja edustavuus?
- Tulosten yleistettävyys
- Laajempi yhteiskunnallinen vaikutus jää näkymättömiin → onko kyse vain ”sohvaprotestista”?
- Tiedonsaanti Venäjän sisäisistä tapahtumista heikompa kuin ennen (ja voi heikentyä entisestään) → Se mitä sodanvastaisessa liikkeessä pidetään merkityksellisenä, mihin kiinnitetään huomiota, millaisia arvioita annetaan tapahtumista on yksi tapa saada tietoa Venäjän sisältä
- Hyvä kartoittaa tulevaisuuden varalta: mitä alustalla tapahtuu, kuinka sitä hyödynnetään
- Ylipäänsä sosiaalisen median käyttö ja verkossa toimiminen lisääntyy jatkuvasti – merkitys yhteiskunnallisille liikkeille ja protesteissa, erityisesti autoritäärisissä konteksteissa. Toimiiko liikkeen hyödyksi vai sitä vastaan?

**UNIVERSITY
OF TURKU**

Kiitos!